

A photograph of children in a science laboratory. In the foreground, a young boy with dark skin and curly hair, wearing a white apron over a dark t-shirt with a Star Wars character, is focused on a task. He is using a pipette to transfer liquid into a petri dish. To his left, another child is partially visible, looking towards the first child. In the background, other children and an adult are working at lab tables. The scene is lit by overhead laboratory lights. A red decorative line with loops and swirls is overlaid on the image, framing the text.

Spelen met film

**TAART
ROVERS**

Wat hebben kleuters nodig om spelenderwijs film te ontdekken? En wat kunnen wij hieraan bijdragen? Dit onderzochten we twee jaar lang samen met leerlingen en hun leerkrachten uit regulier- en speciaal onderwijs in *Mobiel Film Atelier*, een onderzoek in de praktijk.

In *Spelen met Film* beschrijven we onze visie op film voor jonge kinderen, doen we verslag van onze inzichten uit het onderzoek en delen we een aantal programma's die ter inspiratie kunnen dienen voor film voor kleuters in de klas.

spelen onderzoeken kijken verwonderen vrij ontdekken

luisteren samen verbeelden bewegen rommelen voelen dansen verhalen proeven trots maken

Film biedt kinderen de mogelijkheid om hun blik op de wereld te vergroten. Om van alles te ontdekken, over zichzelf en over anderen. Om zich te verwonderen over de wereld om hen heen en de wereld verder weg. Als kinderen al op jonge leeftijd films kijken van makers uit diverse culturen, met elk een eigen beeldtaal en verhaal, ontdekken ze dat er meerdere manieren zijn om de wereld te beschouwen en erover te vertellen. Ze ontdekken ook wat hen raakt: wat je mooi, griezelig, verdrietig of grappig vindt, vertelt ook iets over jezelf.

Als kinderen direct na het kijken van de film spelenderwijs aan de slag gaan met de film, maakt dit hun filmervaring intenser. Het geeft ze de kans om alle gevoelens, verhalen en ideeën die ze opdoen, te verwerken, te uiten en te delen met anderen. Dit doen ze met al hun zintuigen. Film beleven met heel je lijf!

In films kun je spannende avonturen beleven, iets nieuws ervaren en grappige of verdrietige momenten doormaken.

inhoud

film, verbeelding en experiment	5
Het project: mobiel film atelier	6
films op het grote doek	8
film ateliers in de klas	9
Licht & kleur	10
Lijnen & vormen	11
beweging & vorm	12
doe-het-zelf ateliers	13
toveren met Licht	14
monsters	15
insectenparadijs	16
bevindingen	17
meer inspiratie	19
met dank aan	

film, verbeelding en experiment

De jonge jaren van kinderen zijn vormend voor de ontwikkeling*, maar vreemd genoeg is het cultuuraanbod voor deze groep relatief klein. Met name op het gebied van filmeducatie is er nauwelijks aanbod voor kleuters, terwijl kinderen steeds jonger en steeds vaker omringd worden door beeld en geluid. En juist in deze eerste levensjaren ligt er een grote kans om kinderen warm te maken voor de enorme diversiteit van verhalen, sferen, beelden en geluiden van film. Taartrovers ontwikkelt sinds 2010 filmprogramma's voor jonge kinderen. We bewonderen de manier waarop jonge kinderen in de wereld staan; met een open en onderzoekende houding. Onze programma's bestaan uit film kijken in verbinding met spel met de verbeelding. Dit spel vindt plaats in een zorgvuldig vormgegeven omgeving waarin kinderen vrij en met al hun zintuigen kunnen onderzoeken, experimenteren en verbeelden.

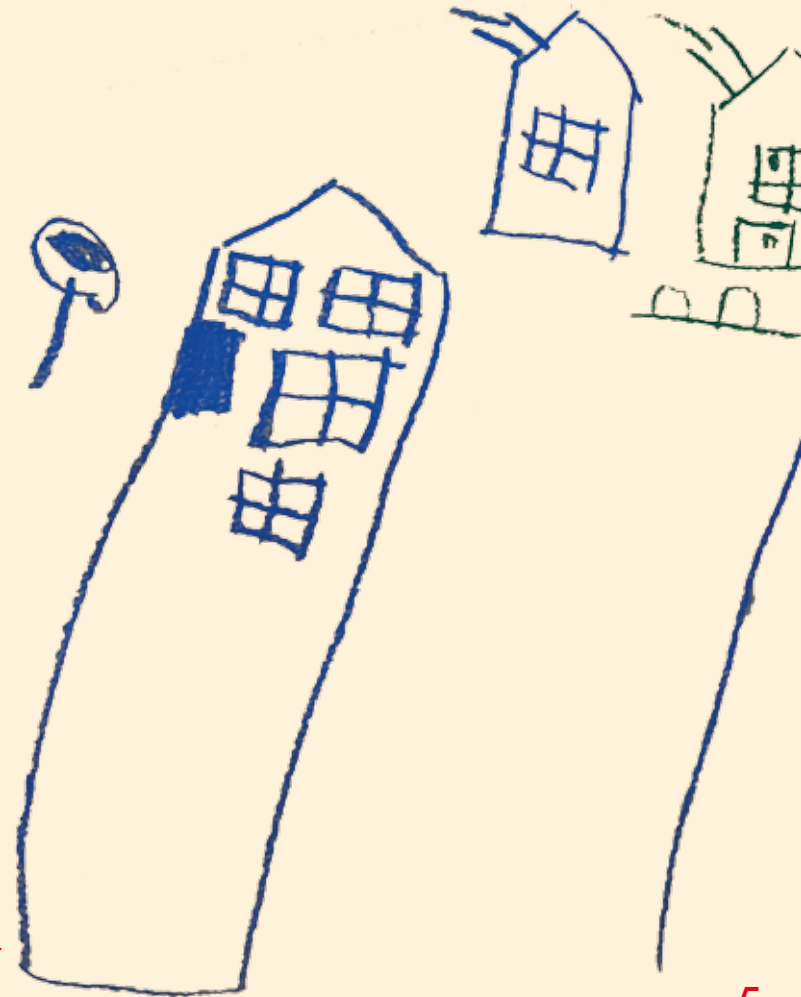
Door kinderen aandachtig te observeren, leren we wat er goed en minder goed werkt en kunnen we onze programma's verder ontwikkelen. Observaties van de kinderen en gesprekken met de leerkrachten vormen de basis van onze inzichten in dit onderzoek. De meeste inzichten ontstaan in de ruimte die de kinderen krijgen om na de film verder te spelen. In het spel resoneren alle indrukken die ze opdoen bij het bekijken van de film.

We nemen je graag mee in de ontdekkingen van de kinderen, de evaluaties met leerkrachten en onze reflecties hierop. Hiermee willen we inspireren en bijdragen aan fantastische filmprogramma's voor het jonge kind.

*Ramey, C. T., & Ramey, S. L. (2004). Early learning and school readiness: Can early intervention make a difference? Merrill-Palmer Quarterly, 50(4), 471-491.

“Jullie doen dingen die de meeste mensen zouden laten, zich niet aan durven wagen”

Docent SO de Helderling

Het project: mobiel film atelier

Hoe spelen kleuters ontdekkend, onderzoekend en plezierig met film? Hoe kun je filmprogramma's zodanig vormgeven dat leerkrachten ze zelfstandig kunnen uitvoeren? Hoe maak je deze programma's geschikt voor zowel regulier- als speciaal basisonderwijs?

Deze vragen onderzoeken we samen met leerlingen en leerkrachten en ouders in ons Mobiel Film Atelier, een onderzoek in de praktijk. Kleuters uit regulier en speciaal onderwijs en hun leerkrachten vormen de doelgroep.

Omvang van het project

Drie basisscholen met 120 kinderen en 16 leerkrachten voeren twee jaar lang een filmprogramma uit onder leiding van Taartrovers. Het programma bestaat uit vier onderdelen: twee interactieve filmvoorstellingen in de bioscoop, vijf Film Ateliers met Taartrovers op school en vier Doe-het-Zelf Ateliers door de leerkrachten op school. Tijdens de lockdowns werd het programma opgevangen en aangevuld met Taartrovers Thuis, 15 films met activiteiten voor thuis.

Onze werkwijze

Taartrovers laat jonge kinderen onderzoeken, spelen, maken en ontdekken. Op deze manier kunnen ze vormgeven aan hun gevoelens, beelden en verhalen. De filmprogramma's zijn divers en pluriform, met films die kinderen uit zichzelf waarschijnlijk niet zullen kijken, films die geen onderdeel uitmaken van het mainstream-aanbod. Film kijken doen ze in combinatie met spel en experiment. Er is veel aandacht voor esthetiek. We vinden het belangrijk om kinderen de ruimte te geven om vrij te spelen en te ontdekken, om te leren van hun omgeving, om te leren van filmverhalen en om te leren van elkaar.

Leren door vrij spelen en ontdekken

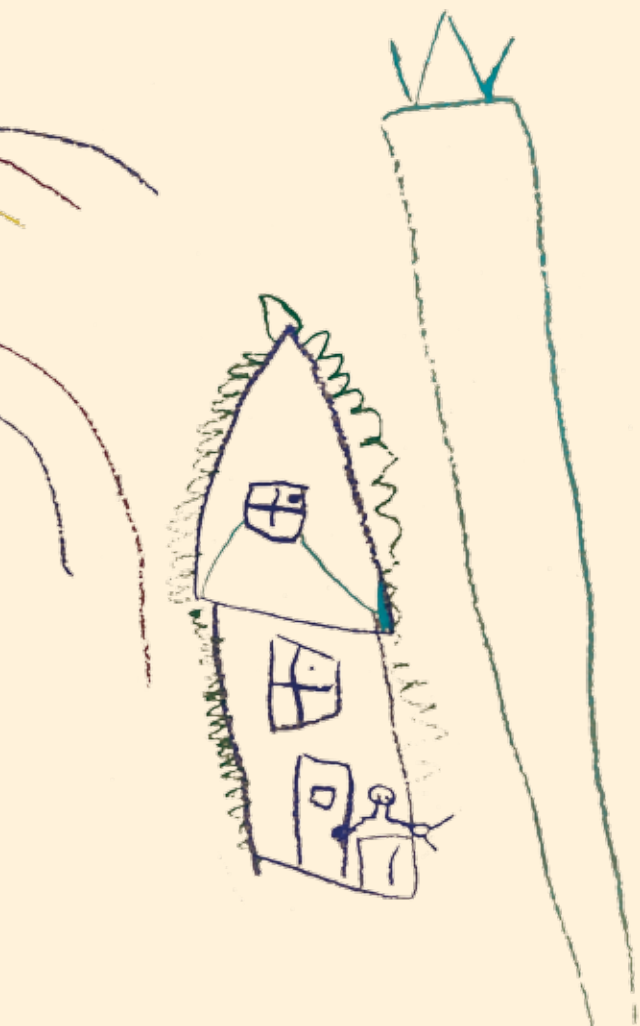
We kiezen er bewust voor kinderen zo min mogelijk bij de hand te nemen. Er is geen route die ze moeten doorlopen, geen goed of fout, geen resultaat dat we willen zien. Het gaat ons om de intrinsieke motivatie, waarbij plezier en verwondering voorop staan. De kinderen zijn de onderzoekers en makers; zij proberen zelf van alles uit. Als begeleiders staan we wat op de achtergrond. We zorgen voor ondersteuning en een veilige sfeer om de kinderen vrij te laten spelen en ontdekken.

Leren van je omgeving

Wij ervaren dat een zorgvuldig, speels en esthetisch vormgegeven omgeving uitnodigt om te onderzoeken, experimenteren en spelen, zonder dat er uitgebreide instructie nodig is. De omgeving fungeert als het ware als leraar. Juist voor jonge kinderen werkt deze aanpak goed, omdat ze op deze wijze zelfstandig en intuïtief aan de slag kunnen en op hun eigen niveau kunnen instappen en deelnemen aan het spel binnen de omgeving. We hechten sterk aan onze vormgeving: materialen en techniek worden met zorg uitgezocht, zijn verbonden met de films en worden in de ateliers esthetisch gepresenteerd.

Leren van elkaar

Waarnemingen, ervaringen en de creaties die daaruit ontstaan, onderzoeken en delen kinderen met elkaar tijdens de filmvoorstelling en in hun spel. Kinderen mogen tijdens de film hardop pratend, zingend of bewegend reageren op wat ze zien, zolang het de anderen niet hindert. In de activiteiten wordt samenspelen aangemoedigd. Ontdekkingen van de een kan de ander inspireren of vertrouwen geven om nieuwe dingen uit te proberen.

Leren van filmverhalen

Verhalen en beelden zorgen voor nieuwe indrukken en geven kinderen de mogelijkheid om hun wereld te vergroten en van alles te ontdekken. Over zichzelf en over anderen. Over de wereld om hen heen en de wereld verder weg. Film spreekt een beeldende taal, waardoor het voor iedereen toegankelijk is, ook voor kinderen die gesproken taal (nog) niet goed beheersen. De filmverhalen nodigen ook uit om verbaal uit te drukken wat je beleeft in de film, en dragen zo bij aan taalontwikkeling.

Observeren, documenteren en reflectie

In onze rol als filmdocent willen we in een veilige en inspirerende omgeving scheppen, zodat kinderen zich vrij voelen om te ontdekken en te experimenteren. We werken bewust met kleine groepjes van zes kinderen en twee begeleiders, om voldoende aandacht te hebben voor observatie. Door tijdens het atelier afstand te nemen en te observeren, kunnen we inzicht krijgen in de ontdekkingen en ervaringen van de kinderen. We documenteren dit met foto, video en notities. Na afloop van een atelier reflecteren en evalueren we samen met de leerkrachten.

Onze partners

Eye Filmmuseum in Amsterdam investeert in het programma door een bijdrage van twee verschillende interactieve voorstellingen in de filmzaal. Met een voor de kleuters indrukwekkend bezoek aan Eye openen we twee keer het MFA-schooljaar.

Drie basisscholen investeren in het project door ruimte te maken in hun lesprogramma voor alle activiteiten gedurende twee schooljaren, ruimte te maken in hun school voor het Film Atelier op school, evaluaties met de leerkrachten, deelname door de leerkrachten en faciliteren in het contact met de ouders. We kiezen er bewust voor samenwerking met regulier- en spe-

ciaal onderwijs, om zo breed mogelijk te onderzoeken hoe film-educatie voor kleuters op school beter een plek kan krijgen.

OBS de Klimop is een reguliere basisschool uit Amsterdam-Noord. Veel van de leerlingen komen buiten school weinig in aanraking met kunst en cultuur. Juist daarom vinden wij het, net als de school, belangrijk om alle kleuters van de Klimop mee te nemen in de kracht van kunst, verbeelding en film. De school werkt al vele jaren samen met Taartrovers aan andere projecten, en kiest voor deelname vanwege de hoge kwaliteit en de creatieve vrijheid die hun leerlingen ervaren.

SO De Heldring in Amsterdam-Noord is een school met speciaal onderwijs voor kinderen met een verstandelijke beperking. De school heeft een grote variëteit in niveau van hun groepen. De Heldring kiest voor deze samenwerking omdat Taartrovers veel aandacht geeft aan het proces en omdat de kinderen op hun eigen niveau aan de programma's kunnen deelnemen. Taartrovers en de Heldring werken al langer samen.

SBO Professor Burgerschool in Amsterdam-West is een basisschool voor slechthorende kinderen. Als gevolg daarvan kunnen de kinderen op een of meer ontwikkelingsgebieden (spraak/taal, sociaal/emotioneel, cognitief, sensomotorisch en schoolse vaardigheden) meer moeite hebben. De school is enthousiast over de onderzoekende en speelse aanpak van Taartrovers en geeft aan dat dit project mooi aansluit bij hun leerlingen en leerdoelen.

films op het grote doek

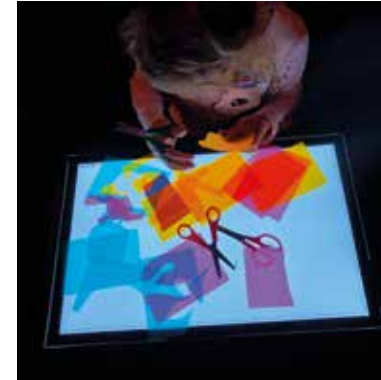
We starten beide schooljaren met een bezoek aan de bioscoop, voor een kennismaking met film op het grote doek. Een film zien op het grote doek is een intense ervaring, zeker voor jonge kinderen. Het 'slurpt' je op, een andere ervaring dan kijken op een klein scherm. De kinderen bezoeken hiervoor twee keer Eye Filmmuseum. In een kleine, intieme bioscoopzaal bekijken de kinderen een filmprogramma met bijzondere en artistieke korte films en spel.

Spel

In een landschapje met verschillende installaties spelen de kinderen na afloop van het filmprogramma verder en is er ruimte om van alles te ontdekken. Lichtbakken met gekleurd transparant papier om eigen figuren vorm te geven, een overheadprojector om te spelen met projectie, licht en donker, dichtbij en veraf, groot en klein. In een speciaal ontworpen tentje kunnen kinderen hun eigen verhalen bedenken, spelen en vertonen met schaduwspel. Op een lange rol zwart tekenpapier op de grond, krijgen kinderen de kans om met zachte kleurpotloden eigen (film) verhalen te tekenen. Omdat we merken dat de kinderen graag bewegen en willen ontdekken met hun hele lijf, voegen we bij het tweede bezoek aan Eye lange linten toe waarmee ze kunnen spelen en dansen, geïnspireerd op de film *Dance Serpentine*.

Ontdekkingen

De kracht van herhaling, aantrekkingskracht van licht & projectie en het verwerken van film in spel. Het bezoek maakt een grote indruk op de kinderen. De reis ernaartoe, het gebouw en de bioscoopzaal met de zachte stoelen die omhoog kunnen klappen. De kinderen ontdekken de zaal met hun hele lijf. Letterlijk, door de uitnodiging om eerst door de zaal te lopen en vervolgens een stoel te kiezen. Voorafgaand aan de film vragen we aan de operateur, die even zwaait uit het luikje in de cabine, om de films te starten. Dit maakt indruk. Alle kinderen kijken aandachtig naar de films, en vertellen wat ze zagen of dachten. Daarbij hebben ze aandacht voor details. Ook de spellen na afloop zijn in trek. De uitgeknipte vormen op de projector, die groter worden op het doek, zorgen voor verwondering. Het lijkt alsof kinderen de spannende films die ze zagen kunnen verwerken tijdens het tekenen. Bij een tweede bezoek stellen we een nieuw filmprogramma samen, maar sommige activiteiten keren terug. Kinderen weten nog heel goed dat ze het jaar ervoor ook in Eye zijn geweest. Een meisje wijst meteen naar het raampje van de operateur. Een leerkracht blikt terug: "Het bezoek was een groot succes. De kinderen genieten van de films en ook van films die ze al kennen. Ze vinden het fijn om zo'n verhaal nog een keer te beleven en ze vertellen vooraf wat er gaat gebeuren in de film."

Met een speciaal hiervoor ontworpen Film Atelier, in de vorm van een open huis, reizen we langs de scholen waar we een Atelier-Huis opbouwen, inrichten en vervolgens openstellen voor de kleuters. Elk filmatelier start met een korte film die wordt verbonden aan een paar activiteiten. Het programma duurt ongeveer een uur. Kinderen komen in kleine groepjes, zodat er rust, ruimte en aandacht is om vrij te kunnen ontdekken, experimenteren en spelen. Sommige films in dit programma hebben de kinderen ook al in de filmzaal in Eye gezien, en worden opnieuw vertoond. Dit is een bewuste keuze, omdat kleuters veel van herhaling houden en daar ook van leren. We merken dat kinderen de tweede keer nieuwe dingen zien. In deze vorm vinden er vijf ateliers plaats. Een aantal voorbeelden van ateliers die het goed doen, lichten we eruit.

film ateliers in de klas

Licht & kleur

Film

A Color Box

Len Lye | 1935 | Verenigd Koninkrijk | 3 min.

A Color Box is een experimentele animatiefilm. Het is een kleurrijke, energieke film, waarin lijnen en kleuren over het beeld lijken te dansen op het ritme van de muziek.

Spel

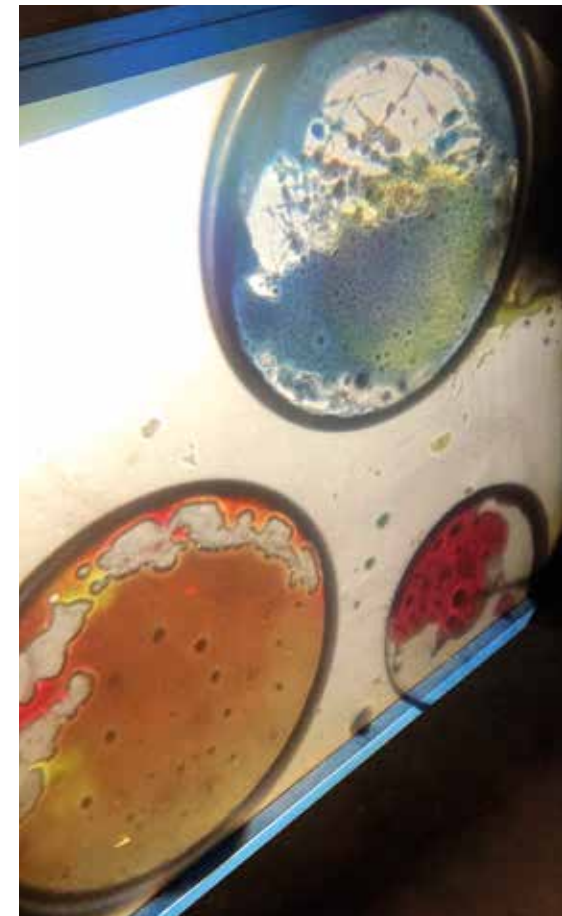
Experimenteren met kleur. In het Atelier-Huis staat een overheadprojector. Hierop staan bakjes ecoline klaar in verschillende kleuren, olie, pipetjes, petrischaaltjes en bescherming voor de kleding. Door de kleuren met pipetjes druppelsgewijs in de schaaltes te doen samen met de olie, ontstaan er kleurrijke vormen en bewegingen. Kinderen mogen vrij experimenteren. Met een projector wordt het beeld op de wanden groot geprojecteerd en daarmee gedeeld met iedereen.

Schilderen in het groot. Aan de achterkant van het atelier mogen de kinderen schilderen op de muren van het Atelier-Huis. De wanden zijn transparant, waardoor er licht doorheen valt. Dit geeft een mooi effect aan de schilderijen. Er staat verf klaar in diverse kleuren, dikke en dunne kwasten en er zijn verfschorten. Met muziek van de film op de achtergrond kunnen de kinderen vrij met de verf aan de slag.

Ontdekkingen

Presentatie is belangrijk, materiaalkeuze voor elk niveau, vrijheid geven in experimenteren motiveert.

Niet alleen de film, maar ook projectie, geluid en spelen met je eigen schaduw blijken interessant tijdens de filmvoorstelling. Kinderen dansen op de muziek en sommigen maken spontaan schimmenspel met hun handen. Spelen met projectie en je eigen lichaam is een hit. Tijdens het werken met de ecoline valt de concentratie op. Al is het niet makkelijk, toch lukt het alle kinderen om met het pipetje de kleuren op te zuigen. Ze zijn veel bezig met de kleuren en vormen, sommigen vinden het net een hee!al. Verven op de muren is een feestje; grote tekeningen worden al dansend op de muziek gemaakt; kleine stippen op de snelle tonen en grote lijnen bij langere tonen. De meeste kinderen werken het liefst zo groot mogelijk. De leerkrachten merken op dat vrij laten experimenteren, binnen een duidelijke structuur goed werkt. "We zagen de kinderen echt genieten. De eenvoud maakt dat iedereen mee mag doen, talig of niet talig. Het atelier huisje is mooi en geeft een warme, veilige sfeer en werkt ontspannend." Een leerkracht benoemt dat de helft van haar klas moeite heeft met fijne motoriek, maar dat werken met de pipetjes bij iedereen goed ging, wellicht gemotiveerd door het resultaat.

Lijnen & vormen

Film

Ostorozhno, dveri otkryvajusia!
Pas op, de deuren gaan sluiten!

Anastasia Zhuravleva |
2016 | Rusland | 5 min.

In deze kleurrijke animatie komen knopen, ritssluitingen en klosjes garen tot leven in een decor van naaipatronen, scharen en meetlinten.

Spel

Knopen Mozaïek. Bij dit onderdeel kunnen kinderen zelf met knopen en draden op rijg-plankjes intuïtief en op gevoel figuren maken.

Licht kleur en knopen. Op een lichtbak met kleurenfilters staan potjes met gekleurde knopen. De plaat met kleurvlakken is afgedekt met wit kalkpapier zodat de knopen mooi contrasteren. Kinderen spelen met sorteren, compositie en aan/uit zetten van het licht om de kleuren en schaduw van de knopen te bekijken.

Borduur-huis. In een speciaal voor dit film atelier ontworpen borduurhuis met platen van pegboard borduren kinderen met wol en chenille levensgroot figuren. Ze kunnen aan de binnen- en buitenkant van het huisje werken. Via een raampje is er contact tussen kinderen binnen en buiten.

Ontdekkingen

Aandacht voor inrichting van de ruimte en materiaal inspireren, een veilige omgeving biedt vertrouwen en de kracht van eenvoudig materiaal. Wat opvalt is de stilte en concentratie waarmee kinderen met het knopen mozaïek werken. Letters maken, voelen, knopen bekijken, figuren leggen, wikkelen. Ze gaan er helemaal in op en kunnen er lang mee blijven spelen. Op de lichtbak worden knopen neergelegd op vorm en op kleur. Hun schoonheid wordt hardop bewonderd. Veel kinderen vinden het fijn de knopen om te kiepen, te laten kletteren op de bak en met hun handen te woelen door de berg knopen. Het Borduurhuis inspireert tot verschillende soorten spel. Het versieren van het huis met draad, figuren maken, een spinnenweb weven waar je zelf als spin in woont, gewoon lekker liggen in het huisje en kletsen, 'ding-dong, mag ik binnenkomen?' of op de muziek met de draden dansen. Dit kan en gebeurt allemaal.

De leerkrachten merken op "muziek als ondersteuning in de film in plaats van taal is fijn; zo is het toegankelijk voor meer kinderen. De eenvoud van de materialen en vrij mogen experimenteren werkt! Er is geen goed of fout en daardoor geen frustratie, dat motiveert. We zien ook dat sommige kinderen hier meer durven en doen dan in de klas en beter geconcentreerd zijn. Borduren en werken met de spijkerbordjes zijn fijne oefeningen voor motoriek."

beweging & vorm

Film

Surprise Boogie

Albert Pierru | Frankrijk | 1957 | 4.45 min
Muziek en beeld spelen met elkaar in deze swingende film. De filmmaker schilderde, tekende en kraste de figuren rechtstreeks op een filmstrook en vertaalde de muziek, het ritme en de swing naar beeld.

Spel

Licht-mozaïek. Lichtspel met driehoekige spiegels. Door het licht van de lamp te laten weerkaatsen op spiegels, ontstaat op de muur een mozaïek van licht. De spiegels zijn eenvoudig te hanteren. Door ze te draaien of kantelen, dichtbij of juist verder weg te schuiven kunnen kinderen het licht-mozaïek op de muur tot leven brengen.

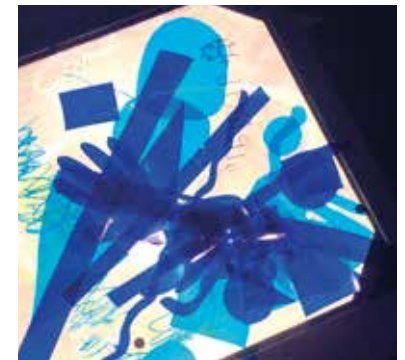
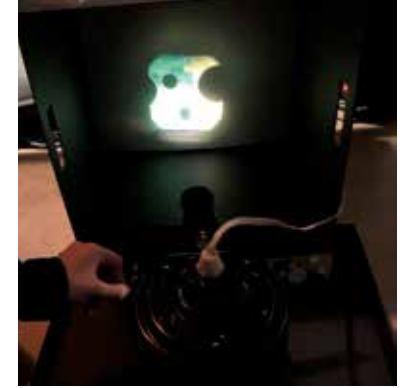
Toverlantaarn. Net als de maker van Surprise Boogie, maken de kinderen een film door direct op de filmstrook beeld te creëren met tape en stickertjes of met stift. Zo ontstaat hun eigen film. Deze film vertonen ze met een toverlantaarn in een in een doos, een minibioscoop.

Dans met vormen, vang het licht! Met grote kartonnen vormen, geïnspireerd op figuren uit de film, kunnen de kinderen dansend op de muziek de projectie van de beamer en overheadprojector vangen. Zo ontstaat een swingend lichtspel met verschillende lagen.

Ontdekkingen

Ook abstracte films en activiteiten lokken uit tot spel, plezier en ontdekken. Liefst met je hele lijf. Het is geweldig om te zien hoe kinderen genieten van de vrij abstracte, swingende film. Ze dansen en bewegen enthousiast mee met de muziek. "Hé, dat ben ik!", roept een van de kinderen over een figuurtje met een trompet.

Spelen met het licht-mozaïek geeft veel ruimte voor ontdekkingen. Ze kijken in de spiegels en vinden het grappig dat hun eigen gezicht in een driehoek te zien is. "Spiegeltje, spiegeltje aan de wand, wie is het mooiste prinsesje in het land?", zegt een meisje. Anderen schuiven aandachtig met de spiegels of tillen ze op om het licht van de lamp te vangen en met het lichtpuntje te spelen op de muur. Soms spelen ze tikkertje of verstopperkje. Ook worden de spiegels als bouw blokken gebruikt. Kinderen beleven veel plezier aan het maken van hun eigen film en het vertonen in de toverlantaarn. Hele verhalen vertellen ze terwijl ze hun filmstrookje bewegen door de projector. Hun filmvertoning in de mini bioscoopjes vinden ze magisch. De afsluiting, dansend op de muziek en spelend met de beelden is een feest!

Als wij niet meer naar school kunnen vanwege Corona, passen we de opzet aan. We ontwerpen Doe-het-Zelf Ateliers. Deze krijgen een handzame vorm die door leerkrachten in de klas worden uitgevoerd.

Elk Doe-het-Zelf Atelier wordt begeleid met een lesbrief voor de leerkracht en een instructiefilm voor de leerlingen, waarin duidelijk wordt wat het concept is van het atelier. Film wordt zo een manier om toch met elkaar in contact te blijven. De kinderen zien ons op de instructiefilm. Wij zien hen op onze beurt weer terug op alle foto's en films die de leerkrachten ons sturen van het spel. Na afloop van elk atelier hebben we een telefonisch evaluatiegesprek met de leerkrachten. Onbedoeld, maar daardoor niet minder waardevol, ontdekken we dat leerkrachten graag gebruikmaken van een kant-en-klare les, compleet met instructie en met alle materialen. Hieronder beschrijven we een aantal geslaagde Doe-het-Zelf Ateliers.

d^oe-Het-zelf ateliers

toveren met Licht

Film

Matilda

Irene Iborra Rizo & Eduard Puertas Anfruns
| 2018 | 7 min.

Matilda kan niet slapen en speelt met haar bedlampje. Dan springt plotseling de lamp kapot en is het helemaal donker. Dat is spannend... ze ontdekt de magie van donker en licht. Met haar zaklamp speurt ze door haar kamer en ziet ze van alles dat overdag niet zichtbaar is.

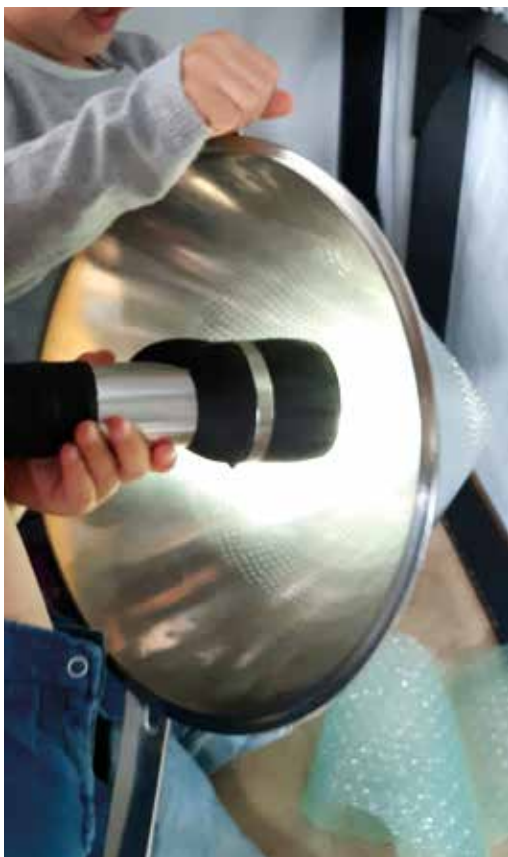
Spel

Toveren met Licht. In een tenthuisje speuren kinderen naar schaduwen. Met een zaklamp en verschillende voorwerpen zoals een vergiet, een beker of een spatel toveren ze de prachtigste figuren tevoorschijn. Door met de zaklamp te bewegen en hem dichtbij, veraf of schuin te houden, ontdekken ze hoe de schaduw telkens weer verandert. Doorzichtige voorwerpen met reliëf, zoals een geribbeld glaasje of bubbeltjesplastic, kunnen het licht op een bijzondere manier verspreiden en fantastische vormen opleveren. Met de gekleurde perspexplaatjes voegen de kinderen kleuren toe aan de projectie.

Ontdekkingen

Spel met licht en donker trekt aan en nodigt uit tot ontdekken.

Het tentje heeft een enorme aantrekkingskracht. De kinderen duiken er maar al te graag in, om zelf met de zaklamp te spelen. Dichtbij en veraf, klein en groot, aan en uit. Dat de schaduw verandert door met de zaklamp te bewegen vinden ze heel interessant. Ze zijn geconcentreerd aan het onderzoeken en gebruiken alle verschillende materialen. Wanneer ze met de zaklamp door het gaatje van de bloempot schijnen, komt er aan de andere kant een bloemetje als schaduw tevoorschijn. Dat maakt veel indruk. Een van de kinderen denkt na over hoe dat kan en komt er zelf achter dat de lamp van de zaklamp meerdere kleine lampjes heeft waardoor de schaduw de vorm van een bloem krijgt. De kinderen zijn op het schoolplein ook opeens met schaduw bezig. Ze ontdekken dat ze zelf een schaduw hebben, dat de schaduw aan hen vast blijft zitten en spelen ermee.

MONSTERS

Film

Paris Recyclers

Nikki Schuster | Oostenrijk | 2011 | 6 min.

In deze film dwaal je door Parijs. Langs onverwachte plekken. Waar het rommelig is en een beetje vies. Waar het afval naartoe rolt, dwarrelt en waait, maar waar je toch allerlei beelden kunt ontdekken. In die goten, richeltjes en randjes ontstaan allemaal grappige en griezelige, grote en kleine monsters.

Spel

Recycle-monsters. In dit atelier veranderen de kinderen elkaar met verkleedkleden die ze maken met afvalmateriaal en kringloopspulletjes. Zo toveren ze elkaar om in te gekke recycle-monsters net als de vreemde figuren die ze in de film hebben gezien.

Zelfportret. Op het tekenraam kunnen kinderen elkaar nog verder tot monster omtoveren. Het ene kind gaat in monstertenuue en in een grappige of gruwelijke monsterhouding aan de ene kant het raam staan en de ander tekent er op de andere kant van het raam schubben, klauwen, stekels of een rare staart bij. Als het monster helemaal af is maken ze er een portretfoto van. Met uitgeprinte foto's aan de muur maken de leerkrachten samen met de kinderen een maffe monstertentoonstelling.

Ontdekkingen

Diversiteit in de activiteiten maakt het voor verschillende kinderen toegankelijk.

We ontdekken de waarde van een rollenspel. Kinderen gaan heel verschillend met het atelier om. Sommige kinderen zijn lang bezig met verkleeden, anderen gaan helemaal op in tekenen. Recyclen roept veel vragen op bij de kinderen. Ze vinden het heel interessant. Een leerkracht zegt dat het haar verrast dat zo'n onderwerp als recyclen op deze wijze goed bespreekbaar wordt voor iedereen en dat ze er allemaal wel iets van oppikken.

Verkleeden tot monster roept verschillende emoties op. Een leerkracht vertelt: "Een meisje dat in de klas introvert en vaak ook angstig is, dat het al spannend vindt om naar de aula te gaan, leeft zich helemaal in als monster en gaat met haar handen klauwen nadoen, geluiden maken en grommen. Ze wil ook dat iedereen naar haar komt kijken en spreekt zelfs de logopedist aan: 'Kom hierheen, kom naar mij kijken!' Omdat ze een monster is, durft ze ineens veel meer."

insectenparadijs

Film

Minuscule: Wie wind zaait zal storm oogsten | Frankrijk | 2016 | 1 min.

Een hilarische en prachtig gemaakte animatie waarin insecten de hoofdrol spelen. In deze episode haalt een krekkel grappen uit met de andere insecten. Maar die laten dat niet op zich zitten...

Spel

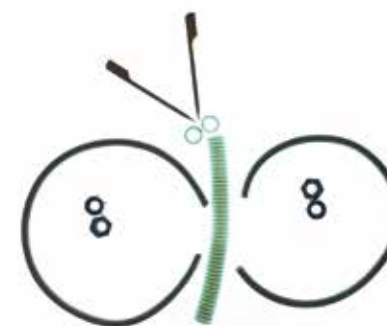
Insecten leggen. Op het grasveld speuren de kinderen tussen alle spulletjes naar mooie vormen. Met de losse onderdelen kunnen ze kleurrijke en kriebelige insecten tevoorschijn laten komen op de lichtbak. Met de iPad mogen ze er foto's van maken. In doosjes die tussen de grassprietten te vinden zijn kunnen ze insecten met een vergrootglas bestuderen ter inspiratie voor hun eigen kriebelbeestjes.

Ontdekkingen

Mooie presentatie en humor motiveren de leerlingen om zelf aan de slag te gaan.

Kinderen vinden het filmpje ontzettend leuk. De leerkrachten vertellen: "Ze vinden het hilarisch! Het sluit heel goed aan op deze leeftijd. Voor zowel groep 1 als 2." Voor sommigen gaat er echt een wereld open: dat er een miniwereld bestaat, vol met beestjes. Maar ook dat je met allerlei dagelijkse voorwerpen beelden van insecten kunt maken. "Hé, als ik het zó neerleg zijn het pootjes en zó vleugels." "Sommige kinderen duiken helemaal in de insecten en ontdekken op het schoolplein ineens allemaal kleine beestjes. Ze zien bijvoorbeeld een lieveheersbeestje dat zwart is met rode stippen net als een van de grote insecten in de film. Ze gaan daarna ook op zoek naar andere insecten, zoals mieren en torretjes." Zelf foto's maken is een groot succes. De kinderen kijken goed naar alle pootjes en vleugels en vertalen dat in hun collages naar eenvoudige vormen. Ze zetten ook hun handen op de foto en zijn echt aan het onderzoeken en ontdekken wat ze met foto kunnen doen. Sommige kinderen speuren uren door de hele klas met de vergrootglazen. Het materiaal wordt intensief gebruikt en zeer gewaardeerd. Een leerkracht: "Door het materiaal zo mooi te presenteren is het meteen iets. Het komt veel mooier over en maakt daardoor meer indruk op de kinderen. Dit kunnen we met andere dingen ook doen."

bevindingen

Filmeducatie voor kleuters

De observaties en documentatie die we hebben bijgehouden, geven ons op een beschrijvende en visuele manier een prachtige blik in het spel en de ontdekkingen van de kinderen. We delen graag een aantal verkregen inzichten en overtuigingen die hierdoor zijn gesterkt. We hopen dat dit verslag leerkrachten, film-docenten, kunstdocenten, programmamakers, ouders en verder iedereen die graag met film en jonge kinderen speelt, inspireert en ideeën aanreikt om zelf aan de slag te gaan met film en spel voor het jonge kind.

Filmeducatie is volgens Taartrovers niet alleen een les over filmcultuur of een les gebaseerd op een film, het is een startpunt: de inspiratie, de opening naar verwondering, onderzoek en verbeelding. De filmervaring en de aansluitende activiteiten worden verbonden met gevoel, denken, motoriek, verbeelding, beweging, wereldbeeld, zelfvertrouwen en nog veel meer. Kleuters hebben hiervoor ondersteuning en kaders nodig, maar ook veel vrijheid en ruimte om aan te rommelen.

Voor zowel regulier als speciaal onderwijs is één filmprogramma te creëren, als je maar voldoende rekening houdt met taal en materiaal. Films zonder dialoog werken goed, het verhaal wordt verteld in beeld en geluid. We kiezen voor aantrekkelijke en prettige materialen waarmee alle kinderen op hun eigen niveau willen en ook kunnen experimenteren. Met gemotiveerde leerkrachten is het goed mogelijk speelse filmprogramma's voor kleuters in de klas te krijgen, zonder dat onze aanwezigheid nodig is. Het is in dat geval wel belangrijk dat we zorgen voor een training, een duidelijke instructie voor leerkracht én leerlingen en aantrekkelijke materialen.

Experimenteer met Film

Durf andere films te laten zien, experimenteer! Animatie, documentaire, figuratief of abstract, films van nu en films van vroeger. We zijn aangenaam verrast hoe juist jonge kinderen kunnen genieten van al deze verschillende soorten films. Films die heel anders zijn dan wat ze gewend zijn te zien. Zo kunnen ze enorm genieten van oude handgekleurde films zonder geluid. Zoals een film over acrobaten of over een danseres met een prachtige wapperende jurk, die als een toverbal van kleur verandert. We merken dit door de reacties in de zaal 'ooh!' of doordat ze de bewegingen na afloop nadoen.

Combineer Film en Spel

De combinatie van film met spel past perfect bij kleuters. Een verrassende vormtaal en zorgvuldige materiaalkeuze maken dat de kinderen met veel plezier de filmwereld in stappen en verder spelen met wat ze beleven in de voorstelling. Kinderen kunnen zich op deze wijze ook non-verbaal uitdrukken en op verschillende manieren direct verwerken wat ze hebben gezien. Het kan in gesproken taal, maar ook in beelden, beweging, geluiden, bouwwerken of andere creaties. Spel en onderzoek gaan vaak verder, ook nadat het atelier is afgerond. Leerkrachten zien dit doordat er op het schoolplein of in de klas dagen later nog nieuwe ontdekkingen worden gedaan die met de ateliers en de films aangezwengeld zijn. Daarnaast merken leerkrachten op dat de kinderen zich in onze activiteiten meer verbaal uiten en meer verhalen vertellen dan ze gewoon zijn te doen. De docenten zetten het programma dan ook graag in voor taalonderwijs. Maar ook worden de kinderen aangemoedigd om de natuur te onderzoeken (insecten en schaduwen), motorisch aan de slag te gaan (knopen en draden), samen te werken (foto's van elkaar maken), zelfvertrouwen te vergroten (in de huid kruipen van een monster), te bewegen (In a Colorbox, Surprise Boogie). En ze leren natuurlijk veel over film (projectie, verhalen, emoties, geluid).

Presentatie

Film en materialen worden zorgvuldig gekozen en gepresenteerd in een speciaal hiervoor vormgegeven omgeving. De manier waarop we materialen presenteren - geordend, in eenheid en aansluitend bij de film - blijkt aantrekkelijk en geeft rust. Zowel het spel van de kinderen als opmerkingen van leerkrachten geven er blijk van dat kinderen zich in deze setting veilig voelen en sterk gemotiveerd zijn om iets van zichzelf te laten zien en om vrij te experimenteren.

Materiaalkeuze

De elementen licht en projectie werken als een magneet, zoals de toverlantaarn, lichtbakken, de beamer, de overheadprojector en een zaklamp. Kinderen kunnen hierdoor lange tijd geconcentreerd spelen. Waar komt het licht vandaan en waar gaat het naartoe? Nieuwsgierig gaan ze op zoek naar antwoorden.

Eenvoudige alledaagse, vrij neutrale materialen in mooi gepresenteerd en gerangschikt, stimuleren de vrije fantasie. Kralen, plastic verpakkingsmateriaal, kartonnen kokers, pingpongballen, wasknijpers, saté-prikkers. Kinderen gebruiken het op hun eigen manier.

Niet ingevulde speel-elementen als het Borduurhuis en de rijgplankjes hebben een sterke aantrekkingskracht.

Herhaling

De kracht van herhaling: herhaling van film of spel onderdelen werkt goed bij jonge kinderen. Leerkrachten geven aan dat hun kinderen genieten van het telkens opnieuw beleven en erover vertellen.

Observeer en ruimte voor experiment

Laat je verrassen door wat het kind doet en brengt. Afstand nemen geeft waardevolle inzichten. Laat kinderen zelf tot nieuwe ontdekkingen komen. Door kinderen vrij te laten experimenteren zonder een gewenst eindresultaat, zonder waardeoordeel, durven ze vrij te spelen en hun fantasie de loop te laten. Experiment en ruimte om te rommelen en falen, geven vertrouwen waardoor een kind zijn eigen grenzen kan verkennen en verleggen. Zelf kiezen en ontdekken, verhogen de intrinsieke motivatie.

Een werkwijze, voor drie scholen

Ondanks de grote verschillen tussen de drie scholen en alle kinderen onderling, constateren we dat elk kind zijn eigen plek kan vinden in onze ateliers.

“Doordat kinderen zelf activiteiten mochten kiezen en het aanbod voor iedereen toegankelijk was, konden kinderen op hun eigen niveau ontdekken.”

Leerkracht SO de Heldring.

“Het spel stimuleert de kinderen, die door hun slechthorendheid vaak minder talig zijn, tot het vertellen van verhalen. Dat valt op.”

Leerkracht Professor Burgerschool

Zelfstandig in de klas

In de Doe-het-Zelf Ateliers werken de instructiefilms en de mooie presentatie van alle materialen uitstekend. Hierdoor kunnen we een eigen sfeer creëren en instructie geven zonder er echt bij te zijn.

meer inspiratie

Zelf aan de slag

Naast de Film Ateliers en de Doe-het-Zelf Ateliers ontwikkelt Taartrovers andere programma's waarin we film en spel in theaters, thuis of op school presenteren.

Taartrovers Thuis

In de coronatijd heeft ons online-aanbod een extra zetje gekregen. In deze periode hebben we Taartrovers Thuis ontwikkeld. Een programma op onze website met korte films gekoppeld aan spelactiviteiten, vrij beschikbaar voor iedereen. Ondersteund met audioverhalen en visuele instructies word je door de film en activiteiten geleid. Zo kunnen ouders en leerkrachten deze programma's aan hun kinderen aanbieden, terwijl de kinderen zo veel mogelijk zelf aan het roer blijven staan. Voor kinderen die niet kunnen horen, zijn er afleveringen ondersteund met filmpjes in Nederlandse Gebarentaal (NGT).

Cinemini Europe

In ons internationale programma, Cinemini Europe, maken we samen met onze Europese partners bijzondere films beschikbaar voor jong publiek. Bijna alle films uit het Mobiel Film Atelier komen uit deze Europese samenwerking. Het is een bijzondere selectie van 26 korte films. Zowel narratieve, niet-narratieve als experimentele films. Soms, maar zeker niet altijd, speciaal gemaakt voor jonge kinderen. Het programma laat de rijkdom van film zien en plant een zaadje om de liefde voor film al vroeg te laten ontkiemen.

MiniCine

Hoe kunnen kleuters spelenderwijs film onderzoeken in de klas? Binnenkort kan dit met de MiniCine, onze nieuwe kleine film-machine. Een kant-en-klaar filmprogramma voor op school, gegoten in een compacte speelinstallatie op wielen. Hier kunnen kleuters zelfstandig korte films bekijken en verhalen, beelden, films en projecties maken. Bijvoorbeeld door een kleurrijke licht-

voorstelling te geven met de Toverlantaarn, beelden in beweging te zetten met Stop Motion of de Wonderschijf, of geluiden te maken bij alle beelden.

De Taartrovers

Taartrovers is een collectief van kunstenaars, vormgevers en kunstdocenten. Wij ontwikkelen en produceren sinds 2005 jaar kunsteducatie voor jonge kinderen, met name op het gebied van film en spel, met inzet van alle zintuigen. Dit doen we in opdracht van organisaties en ook op eigen initiatief vanuit onze eigen stichting.

TAART ROVERS

Geïnteresseerd in samenwerking of vragen?

Neem contact met ons op:

www.taartrovers.nl

info@taartrovers.nl

met dank AAN

Leerkrachten en leerlingen van de Heldringschool, Professor Burgerschool, en de OBS Klimop.

Het mobiel film atelier is mede mogelijk gemaakt door het Fonds voor Cultuurparticipatie. Het Fonds voor Cultuurparticipatie ondersteunt initiatieven die meedoen aan cultuur stimuleren.

FONDS VOOR
CULTUR
PARTICIPATIE

VSbfonds,
iedereen doet mee

Cofinanced by the
Creative Europe MEDIA Programme
of the European Union

AF
amsterdams
fonds voor de
kunst

AMVJ
FONDS

cinemini
europe

Fotograaf beeld op voorkant Almicheal Fraay

Wil je meer weten over filmeducatie? op de hoogte blijven van de installaties en activiteiten die we bedenken voor culturele instellingen, scholen en musea? Scan de QR, lees meer over Taartrovers en schrijf je in voor onze nieuwsbrief.